

Factsheet Buurt en wijk en de Wmo

'De maand van ...' is een initiatief van VWS en VNG. Doel is gemeenten te ondersteunen bij de ontwikkeling van hun beleidsplan Wmo. MOVISIE levert een bijdrage in de vorm van factsheets: korte en bondige informatie over een specifiek thema.

juli 2007

Dit factsheet is geschreven voor de maand van 'Buurt en wijk', over leefbaarheid, sociale samenhang, buurt- en wijkbeleid en de Wmo.

Zie ook de andere factsheet die in deze maand is verschenen:

- Good practices buurt en wijk

Kennis en advies voor
maatschappelijke ontwikkeling

[mantelzorg](#)

[kwetsbare groepen](#)

[vrijwillige inzet](#)

[huiselijk en seksueel geweld](#)

[leefbaarheid](#)

Buurt en wijk en de Wmo

Met het eerste Wmo-prestatieveld doet de overheid onmiskenbaar een beroep op burgers in buurten, wijken en dorpen: de voedingsbodem voor burgerinitiatieven. Deze factsheet brengt de belangrijkste inhoudelijke aanknopingspunten en centrale spelers in beeld.

Wmo in buurt of wijk

Burenhulp, mantelzorg en zelforganisatie van bewoners gedijen alleen in een omgeving waar mensen elkaar durven en kunnen aanspreken. De realisatie van zo'n omgeving vereist een integrale, preventieve aanpak van wonen, welzijn en zorg. Groots denken en kleinschalig toepassen is het parool: gemeenten, woningcorporaties, zorg- en welzijnsinstellingen, scholen, verenigingen en bedrijven zijn aan zet.

Wat is leefbaarheid?

Leefbaarheid wordt vaak samengevat met de trias schoon, heel en veilig. In de Wmo verwijst leefbaarheid echter niet alleen naar de woonomgeving. Het heeft eveneens betrekking op de wereld 'achter de voordeur': het welbevinden van burgers en de kwaliteit van leven.

Wat is sociale samenhang?

Het begrip sociale samenhang heeft betrekking op de sociale verbanden tussen burgers, *sociaal kapitaal*. De Amerikaanse socioloog Putnam maakt daarbij onderscheid tussen twee soorten sociaal kapitaal:

Bonding: mensen in kwetsbare wijken hebben vaak wel de beschikking over ondersteunende netwerken van lotgenoten...

Bridging: ... maar zijn nauwelijks in staat tot het slaan van bruggen naar mensen in een betere sociaaleconomische positie.

Terwijl *bonding* mensen in staat stelt 'mee te doen', kunnen overbruggende contacten helpen om 'vooruit te komen', omdat ze openingen bieden naar vrijwilligerswerk, een opleiding of een betaalde baan.

De buurt zoals beleefd

Een wijk is een grote administratieve eenheid, die doorgaans uit meerdere buurten bestaat, terwijl een buurt vaak wordt gedefinieerd vanuit de belevingswereld van burgers. 'De buurt zoals beleefd' komt meestal niet overeen met de door overheden gehanteerde grenzen of postcodegebieden.

Problemen en interventies

Maar de 'buurt zoals beleefd' is wel relevant voor beleidsmakers, omdat hier zich de leefbaarheidsproblemen manifesteren waarmee burgers zich geconfronteerd voelen. De oplossing van sociale problematiek vereist vaak maatregelen op een hoger niveau (investeringsprogramma's of onderwijs- of arbeidsmarktbeleid) en afstemming met andere beleidsterreinen.

Sociale infrastructuur

De sociale infrastructuur bepaalt een belangrijk deel van het succes van beleid. Onder sociale infrastructuur wordt verstaan het geheel van voorzieningen, diensten en organisaties die het mogelijk maakt dat mensen in sociale verbanden participeren. Denk aan (brede)scholen, buurthuizen, verenigingen en sport- en speelvoorzieningen.

Inzet van burgers

Het mobiliseren van burgers vereist specifieke kennis en kennis van de verschillende buurtculturen. Nederland kent een lange traditie van buurtgericht werken. Bekend is de *community*-benadering, die aansluiting zoekt bij de capaciteiten, kennis en talenten die in de buurt aanwezig zijn.

Aangrijpingspunten voor beleid in buurt en wijk

Wonen

Prettig wonen vereist meer dan een goede woning. Verwaarloosde openbare ruimtes, geluidshinder op straat, niet weten wie je buren zijn en overlast zetten de leefbaarheid onder druk. Het dagelijkse welbevinden van bewoners is verbonden met de sleutelwoorden: schoon, heel en veilig.

Veiligheid

Een onveilige wijk geeft bewoners het gevoel dat deze onbeheersbaar is. Geleid door angst gaan zij risico's uit de weg en nemen een passieve houding aan. Het terugbrengen van de criminaliteitsstatistiek is niet voldoende; het verminderen van onveiligheidsgevoelens is minstens zo belangrijk. Om dat te bereiken is de inzet van bewoners nodig.

Onderwijs en opvoeding

Het voorkomen van sociale problemen begint met het bieden van ontwikkelingskansen voor kinderen. Zowel in termen van voorzieningen (scholen) als de woonomgeving (speelgelegenheden) is een gezond pedagogisch klimaat van groot belang. Daarnaast gaat het niet alleen om leren, maar ook om de overdracht van normen en waarden.

Sport en spel

Ruimte en aandacht voor sport en spel verhoogt de leefbaarheid van de wijk. Het is gezond en biedt mogelijkheden voor (nieuwe) contacten in de buurt. Hiertoe is door VWS de BOS-impuls in het leven geroepen. Ook organisaties als de Cruyff Foundation, Richard Krajicek Foundation en Jantje Beton hebben hiervoor aanbod ontwikkeld.

Openbare ruimte

Het gaat hierbij om het ontwerp, beheer en gebruik van de grijze en groene openbare ruimte. Veel zitplekken zijn verdwenen en daarmee ook een natuurlijke kans om andere mensen te ontmoeten. Buurtbeheer, toezicht van bewoners en slimme oplossingen in straatmeubilair kunnen de sociale kwaliteit van de buitenruimte verhogen.

Gezondheid

Een slechte gezondheid hangt deels samen met de sociaaleconomische positie van burgers. Verscheidene projecten richten zich op verbetering van de gezondheid (cure, care en preventie) via een wijkgerichte benadering.

Actoren in buurt en wijk

Veel instanties dragen bij aan de sociale en fysieke leefbaarheid van wijk en dorp: bewoners, opbouwwerk, sociaal-cultureel werk, jongerenwerk, ouderenwerk, woningcorporaties, politie, gemeente, bedrijfsleven / lokale economie, onderwijs en zorginstellingen. Om invulling te geven aan prestatieveld 1 van de Wmo is samenwerking tussen deze spelers cruciaal. Hiervoor is onder meer het programma 'nieuwe coalities' gelanceerd. Het gaat er niet om dat iedere speler zijn eigen speelveld creëert, maar dat het speelveld met anderen wordt gedeeld. Zoals bij elk spel moeten daarvoor goede afspraken worden gemaakt.

Literatuur

- Arum, van S. en Engbersen, R. en Sprinkhuizen, A., 'Leefbaarheid als ambacht; Sociale tactieken en strategieën van een woningcorporatie', Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn 2006.
- Arum, van S. en Lub V., 'Zicht op sociale veiligheid. Een vroegsignaleringsstelsel voor bewoners', MOVISIE 2007.
- Engbersen, G. et. al., 'Sociale herovering in Amsterdam en Rotterdam; Eén verhaal over twee wijken', Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid 2005
- Hart, de J. (red.), 'Zekere banden; Sociale cohesie, leefbaarheid en veiligheid', Sociaal Cultureel Planbureau (2002)
- Sprinkhuizen, A. en Engbersen, R., 'Spelers in de samenlevingsopbouw aan het begin van de 21ste eeuw', MOVISIE 2007.
- Winsemius, P. et. al. 'Vertrouwen in de buurt', Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid 2005
- Putnam, R., 'Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community', New York 2000.

Links

Gemeenschappelijke aanpak leefbaarheid:

www.nieuwecoalitiesvoordewijk.nl en www.wijkalliantie.nl

Gemeenschappelijke aanpak veiligheid: www.nederlandveilig.nl

Methoden en technieken burgerparticipatie: www.instrumentenwijzer.nl en www.burgersaanhelstuur.nl.

Voorbeeldprojecten dossiers 'buurt en wijk' en 'prachtwijken' Kanaal Sociaal: www.kanaalsociaal.nl

Buurt, onderwijs en sport: www.bosimpuls.nl, www.cruyff-foundation.org, www.krajicek.nl en www.jantjebeton.nl.

Gezondheid in de wijk: www.nigz.nl

Nicis, urban research and practice: www.nicis.nl/kcgs/dossiers/index.html